

- використання рольових ігор;
- драматизація навчальних текстів;
- впровадження кейс-методу.

Таким чином, розглядаючи культурологічний підхід до естетичного виховання як передумову формування у студентів нефілологічних спеціальностей толерантного ставлення до чужої мови і культури, ми дійшли *висновку*:

- враховуючи педагогічний аспект культурологічної освіти, слід ширше впроваджувати культурологічний підхід до навчання в навчально-виховний процес у вищій школі;
- з позицій естетичного виховання студентів нефілологічних спеціальностей запровадження культурологічного підходу є необхідною умовою для розвитку емоційної сфери студентів, утримання інтересу до навчання та засобом формування навичок адекватної комунікативної поведінки;
- шляхи реалізації культурологічного потенціалу естетичного виховання передбачають розвиток креативності студентів, залучення їх до творчих видів діяльності на заняттях та в позааудиторний час, використання інтерактивних методів навчання.

Подальші розвідки в плані запровадження культурологічного підходу до естетичного виховання мають за мету з'ясувати роль особистості викладача, рівень сформованості його власної соціокультурної компетенції та вплив цих чинників на процес виховання студентів нефілологічних спеціальностей у вищих закладах освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Педагогическая энциклопедия. – Из-во “Советская Энциклопедия”. – М., 1968. – Т.4. – С.799.
2. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика-Пресс, 1996. – 536 с.
3. Библер В.С. Культура. Диалог культур: опыт определения // Вопросы философии. – 1989. – №6. – С.31-43.
4. Гершунский Б.С. Педагогическая прогностика. – К.: Світло, 1990. – 146 с.
5. Лихачов Д.С. Листи про добре і прекрасне. – К.: 1988. – 144 с.
6. Хомич Л.О. Роль мистецтва у професійно-педагогічній підготовці вчителя. – К.: Мистецтво та освіта. – 1998. – №4.
7. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // К.: “Освіта України” №29. – 18.07.2001 р.
8. Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. A Common European Framework of Reference. / Council for Cultural Co-operation, Education Committee. – Strasbourg, 2001.

УДК 37.032:811.111 Б 12

Н.П. Бабкова-Пилипенко

ОСОБЛИВОСТІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ, СПРЯМОВАНОЇ НА РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ

Статтю присвячено аналізу університетської підготовки майбутніх економістів та виявленню методів навчання, спрямованих на розвиток лідерських якостей. На прикладі МДГУ ім. П.Могили автор доводить ефективність запропонованих методів оптимізації навчально-виховної діяльності з метою формування лідерських якостей студентів.

The article is devoted to analyzing of university education of future economists and to finding out the educational methods oriented to leadership skills formation. Based on the experience of Petro Mohyla State University the author proves the effectiveness of suggested methods of university education optimization.

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасним етапом трансформації розвитку суспільства в Україні та змін у галузі освіти. Нові вимоги до випускників університетів, європейська інтеграція України та її приєднання до Болонської конвенції стали підґрунтям необхідності реформування університетської системи освіти.

Основні напрями державної політики у сфері вищої освіти визначені Конституцією України (1991), Законами України “Про освіту” (1993) та “Про вищу освіту” (2002), “Про наукову і науково-технічну діяльність” (1998), актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

У період оновлення всіх аспектів життєдіяльності суспільства та розширення міжнародних зв'язків з огляду на стратегічну мету нашої держави – інтеграцію в європейське співтовариство – об'єктивний рівень фахової підготовки майбутнього спеціаліста з економіки визначається сформованістю його лідерських якостей.

Поняття “лідерські якості” вперше зустрічається у науковій літературі ще за часів Сократа і Платона. Ніцше і Гете розглядали їх як уміння здолати застарілі та створити нові прогресивні цінності. У ХХ столітті Є. Богардус, Х.С.Персон, Р.Смит, Л. Крюгер, Р.Стогділл, Д.Хоманс Мак – Грегор, Роберт Хаус вивчали феномен “лідерські якості” з психологічної, філософської, соціологічної та педагогічної точок зору. Ми розглядаємо лідерські якості як сукупність індивідуально-психологічних, комунікативно-креативних, організаторсько-ділових та соціально-групових якостей особистості, які поступово формуються у навчально-виховному процесі університету. Ми розглядаємо сформованість лідерських якостей як складову університетської підготовки студентів, оскільки це зумовлено вимогами сучасного суспільства.

Огляд вітчизняної наукової літератури засвідчив, що в роботах українських учених О.Гришної, М.Долішнього, Г.Дмитренка, С.Злупка, І.Каленюк, І.Кравченко, В.Куценко, Е.Лібанової, О.Макарової, В.Новікова, В.Онiкiєнка, І.Петрової, С.Пирожкова, А.Чухна та ін. наголошується на тому, що серед чинників соціально-економічного зростання країни важливу роль відіграє освіта, яка визначає якість людського капіталу.

Тому метою даної статті є аналіз сучасної університетської підготовки майбутніх економістів, розглядаючи формування лідерських якостей студентів як її необхідну складову.

Поставлена мета вимагає вирішення таких завдань:

- здійснити аналіз державних документів та дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців щодо університетської підготовки майбутніх економістів;
- охарактеризувати навчально-виховний процес університету, спрямований на розвиток лідерських якостей студентів;
- запропонувати шляхи вдосконалення університетської підготовки, спрямованої на розвиток лідерських якостей майбутніх економістів.

Підготовкою фахівців економічної сфери діяльності (управлінців, менеджерів) займаються багато університетів України. Після аналізу навчально-виховних програм ряду університетів України (МДГУ ім. П.Могили, НаУКМА “Києво-Могилянська академія”, Київського національного економічного університету, Кримського державного університету, Аграрної академії та інших) можна узагальнити структуру програм підготовки бакалаврів. Навчально-виховна програма розрахована на чотири роки (ступінь бакалавра) та складається з циклу нормативних дисциплін гуманітарної підготовки, циклу природничо-наукової та загальноекономічної підготовки та циклу дисциплін професійної підготовки [1;3]. Підготовка бакалаврів передбачає майже сім тисяч годин аудиторних занять, а також виробничу та передкваліфікаційну практику. Оскільки головним завданням вищої освіти виступає не лише підготовка фахівця з високим рівнем професійних навичок, а й виховання гармонійно-розвиненої особистості, то до навчальної програми університетів включені загальні курси, які сприяють розширенню світогляду студентів та підвищенню їх загального інтелектуального рівня. Цикл нормативних дисциплін гуманітарної підготовки складається з філософії, логіки, релігієзнавства, етики, естетики, культурології, психології, педагогіки, правознавства, соціології, політології, іноземної мови, української мови, історії; і складає

1836 навчальних годин [1;3]. Дві треті навчального процесу займають дисципліни циклу природничо-наукової та загальноекономічної і професійної підготовки, який складається з політичної економії, мікроекономіки, макроекономіки, вищої математики, теорії ймовірностей, математичної статистики, економіко-математичного моделювання, статистики, менеджменту, маркетингу, бухгалтерського обліку, національної економіки, регіональної економіки та міжнародної економіки, бюджетна система, місцеві фінанси, соціальне страхування, фінансовий аналіз, податкова система та страхові послуги. Розподіл навчальних годин у плані підготовки економістів в університеті представлена діаграмою 1.

Діаграма 1.

Розподіл годин у навчальному плані підготовки економістів в університеті

Як видно з діаграми 71% загальної підготовки складають професійно-значущі предмети, 27% – це гуманітарна підготовка і 2% – це навчальна та передкваліфікаційна практика. На нашу думку, такий розподіл є нерациональним і непродуктивним, беручи до уваги нові потреби суспільства – інтеграція України в Європу та приєднання до північно-атлантичного альянсу. За сучасних умов майбутні економісти, менеджери, керівники підприємств, маркетологи та фінансисти внаслідок специфіки обраної професії повинні, крім професійних знань, мати індивідуально-психологічні якості (вольові якості – сильна воля, наполегливість, рішучість; мислення (опанування принципами індукції, дедукції, аналізом, синтезом, порівнянням, узагальненням); пам'ять, увага (стійкість уваги, концентрація та розподіл уваги); мотивація досягнень, особистісні потреби, інтерес), комунікативно-креативні якості (мовленнєва компетентність, комунікабельність, вміння вести переговори, слухати і чути співрозмовника, ініціативність, товариськість, спостережливості, гнучкість), організаторсько-ділові якості (професійна компетентність, послідовність, цілеспрямованість, організованість, толерантність, активність, критичність, об'єктивність, енергійність, дієвість, утворення індивідуального стилю діяльності, самоконтроль, самостійність у прийнятті рішень, наполегливість), та соціально-групові якості (вміння долати конфлікти і непорозуміння; альтруїзм; уміння заохочувати на творчість та ініціативу; вміння надихати людей на виконання справи; репрезентативність). Економічна вища освіта в Україні хоча і значно змінилась за роки незалежності, все одно вона має певні вади, які гальмують процес формування лідерських якостей майбутніх економістів у навчально-виховному процесі університету.

Згідно з навчальним планом, затвердженим департаментом вищої освіти Міністерства освіти і науки України у 2006 році, підготовка бакалаврів зі спеціальності фінанси і кредит складається з трьох циклів підготовки: гуманітарного (філософія, логіка, правознавство, політологія, англійська мова, соціологія, історія України), природничо-наукового та загальноекономічного (макроекономіка, мікроекономіка, вища математика, статистика, фінанси, маркетинг та інші) та професійного циклу (соціальне страхування, страхові послуги, податкова система, місцеві фінанси та інші) [2: 2]. Дисципліни, які включені до циклу гуманітарної підготовки охоплюють різні науки, однак вони не орієнтуються на зміни,

які відбуваються у суспільстві, на останні зміни у політиці України, на актуальні, для України, питання. Оскільки, одна з цілей освіти це формування стійкої позитивної системи відносин та основ професійної комунікації, а також формування у майбутнього фахівця творчого підходу, то ми пропонуємо додати до базового циклу професійної гуманітарної підготовки дисципліни які б сприяли формуванню професійної комунікативної компетенції студентів, а також розширенню їхнього кругозору. Наше дослідження проводилось на базі Миколаївського державного гуманітарного університету імені Петра Могили комплексу “Києво-Могилянська академія”, який має потужний економічний факультет. До навчального плану підготовки бакалаврів експериментальної групи економічного факультету згідно з рішенням ректорату від серпня 2007 року додали ряд вибірових дисциплін, такі як ділова іноземна мова, культура наукової мови, історія міжнародних відносин, філософія глобальних проблем сучасності, публік рілейшнз, мовна модель сучасного інформаційного простору. Наприкінці 2007 року проводилось анкетування студентів експериментальної групи. За результатами анкетування було виявлено, що студенти задоволені розширеним гуманітарним курсом. На питання “Чому ви задоволені поглибленням програми?” 70% опитаних зазначили, що додаткові курси “Ділова іноземна мова”, “Публік рілейшнз” та інші сприяли розширенню комунікативних навичок, розвили вміння дискутувати та вести переговори, підвищили рівень комунікативної компетенції та розширили обсяг знань з гостро актуальних проблем сучасного суспільства.

Цикл природничо-наукової та загальноекономічної підготовки та цикл професійної підготовки складають основний відсоток навчального плану фахівців і передбачають вивчення різних дисциплін, які стосуються загальноекономічних питань (фінанси, міжнародна економіка, страхові послуги та інші). Однак, опитування студентів четвертого курсу спеціальність “Фінанси” виявило, що студенти незадоволені навчанням, а саме: на їх думку “...спектр дисциплін недостатній для того, щоб мати високий рейтинг на ринку праці, оскільки наданий набір дисциплін є стандартним для більшості університетів і не являється унікальним...”. Студенти запропонували ввести факультативи та додаткові курси з “Ризикології”, “ІС Бухгалтерії”, “Інвестування”, “Інвестиційний аналіз”, “Інвестиційне кредитування”, оскільки саме ці дисципліни користуються попитом зараз, та теоретичні і практичні знання студентів у цих галузях зроблять їх освіту “унікальною”.

Анкетування студентів четвертого курсу виявило ще одну ваду навчально-виховного процесу, а саме: недостатність практики. Згідно з навчальним планом студенти проходять навчальну практику після третього курсу (2 тижні) та передкваліфікаційну практику на четвертому курсі. На їхню думку цього недостатньо. Оскільки змінити навчальний план і додати години практики майже неможливо, ми запропонували вирішити це питання за допомогою позанавчальних заходів. У 2005 році у Миколаївському державному гуманітарному університеті імені Петра Могили за ініціативою студентів, підтримкою економічного факультету та керівництва було утворено економічний клуб. Метою клубу є проведення економічних досліджень, популяризація знань з економіки та науковий обмін між студентами, викладачами. Студентські наукові конференції, які проводяться членами економічного клубу, набувають міжнародних масштабів, у них зараз беруть участь представники Латвії, Чехії, США, Польщі та Аналітичного центру Німеччини. За підтримки економічного клубу у 2006 була створена Економічна молодіжна академія (ЕМА), серед основних завдань якої була ідея поширення економічних знань серед молоді шкільного віку, популяризації економіки та набуття додаткових навичок (ведення дебатів та переговорів). Студенти отримали можливість покращити свої інтерактивні навички та здобути більше практичного досвіду. Створення такого студентського осередку сприяє формуванню лідерських якостей майбутніх економістів у навчально-виховному процесі університету.

Зробивши аналіз університетської підготовки майбутніх економістів, можна виділити декілька протиріч навчально-виховного процесу, спрямованого на формування лідерських якостей студентів, які виникають через недосконалість навчальних планів чи навчального процесу взагалі. Протиріччя та шляхи їх подолання представлено у таблиці 1.

Університетська підготовка економістів, спрямована на формування лідерських якостей (протиріччя та шляхи вирішення)

	Навчально-виховний процес університетів (підготовка майбутніх економістів)	Навчально-виховний процес, спрямований на формування лідерських якостей майбутніх економістів	Протиріччя підготовки майбутніх економістів у навчально-виховному процесі університету	Заходи подолання протиріч підготовки майбутніх економістів у навчально-виховному процесі університету
1	2	3	4	5
1	Дисципліни гуманітарного циклу орієнтуються на базову, загальну підготовку студентів	Навчання, яке включає аспекти сучасного життя, викладання дисциплін актуальних для сьогодення та для майбутнього, орієнтація на розвиток комунікативно-креативних якостей	Відсутність дисциплін спрямованих на формування навичок ведення переговорів, формування іншомовної соціокультурної компетенції	Вести факультативи та вибіркові курси циклу гуманітарних дисциплін (культура наукової мови, філософія глобальних проблем сучасності, ділова іноземна мова, паблік рілейшнз, мовна модель сучасного інформаційного простору), використовувати інноваційні методики на заняттях, з метою підвищення рівня комунікативної компетентності студентів
2	Цикл професійних та природничо-наукових дисциплін є загальним для підготовки всіх економістів у більшості університетів	Викладання дисциплін професійного спрямування, які б забезпечили підвищення рейтингу майбутніх економістів на ринку праці, розвиток організаторсько-ділових та соціально-групових якостей	Відсутність дисциплін так званого “унікального професійного спрямування”, актуальних у сучасному суспільстві	Вести факультативи та вибіркові курси до циклу науково-природничих та професійно-спрямованих дисциплін (інвестиційне кредитування, інвестиційний аналіз, ІС бухгалтерія, ризикологія), використовувати методику створення ситуації успіху на заняттях, рольові ігри, дискусії
3	Авторитарний підхід до навчально-виховного процесу	Стимулюючий підхід до навчально-виховного процесу	Відсутність мотиваційно-стимулюючого компоненту навчально-виховного процесу	Змінити роль студента під час навчання (активний учасник). Стимулювати активність студентів, надати їм можливість брати участь у програмах міжнародного стажування, позааудиторних заходах, підтримувати утворення студентських організацій

1	2	3	4	5
4	Навчальна та передкваліфікаційна практика складає 2% загального навчального плану	Можливість використання отриманих знань на практиці	Недостатня кількість годин для отримання практичного досвіду	За умов неможливості змін у навчальному плані, надати студентам можливість брати участь у заходах, які б сприяли набуттю професійного досвіду (дебати, міжнародні конференції, організація тренінгів)
5	Протягом навчально-виховного процесу використовуються окремі елементи формування лідерських якостей	Комплексний підхід до процесу формування лідерських якостей студентів	Відсутність послідовності, неперервності та комплексності у процесі формування лідерських якостей	Розробити рекомендації щодо методів формування лідерських якостей, використання інноваційної методики викладання фахових та гуманітарних дисциплін

Розглянувши сучасну систему університетської підготовки майбутніх економістів, стають очевидними розбіжності між вимогами суспільства та існуючою освітою. Для подолання розбіжностей ми пропонуємо наступні кроки:

1. Розширити цикл гуманітарної підготовки економістів, додаючи дисципліни актуальні для сьогодення. Це надасть можливість підвищити комунікативний рівень студентів, розширити їх світогляд та сприятиме формуванню лідерських якостей майбутніх економістів.
2. Додати до циклу професійних та науково-природничих дисциплін предмети, які б підвищили рейтинг майбутніх економістів на ринку праці. Вивчення актуальних для сучасності дисциплін (факультативно чи як вибіркові курси) надасть можливість сформувати професійну компетентність студентів та їх конкурентоздатність.
3. Використовувати інноваційні методики викладання гуманітарних та фахових дисциплін; створювати ситуацію успіху на занятті, використовувати рольові ігри, кейс-методи, дискусії. Це сприятиме формуванню креативно-комунікативних якостей, організаторсько-ділових та соціально-групових якостей студентів.
4. Перейти від авторитарного типу викладання до особистісно орієнтованого. Це надасть студентам можливість відчувати відповідальність за навчання, бути вільними, активними і швидше засвоювати знання; сформує вміння незалежно креативно мислити, підвищить самоконтроль та самостійність у прийнятті рішень.
5. Забезпечити участь студентів у програмах міжнародного студентського обміну Camp America, Fulbright, Co-Cooperative project та інших. Це надасть їм можливість підвищити рівень комунікативної компетенції, отримати міжнародний досвід.
6. Сприяти участі студентів у позанавчальних заходах – міжнародних конференціях, семінарах, “круглих столах”. Це зумовлює розвиток соціально-групових якостей.
7. Забезпечити майбутнім економістам достатню кількість практики – не лише тою, яка передбачається навчальним планом, а й додатковою, наприклад участь у роботі студентських організаціях (на прикладі МДГУ ім. П. Могили робота в економічному клубі, Економічній молодіжній академії, Молодіжному демократичному альянсі – всі ці організації створенні за ініціативою студентів економічного факультету). Такі заходи мотивують студентів на успіх, сприяють

розвитку індивідуально-психологічних, комунікативно-креативних, організаторсько-ділових та соціально-групових якостей.

8. Забезпечити послідовний, неперервний та комплексний підхід до формування лідерських якостей майбутніх економістів у навчально-виховному процесі університету.

Таким чином, аналіз навчально-методичних програм ВУЗів дозволяє зробити висновок про те, що університетська підготовка майбутніх економістів в Україні повною мірою не відповідає сучасним вимогам суспільства та інтеграції країни в європейський простір. Подальше дослідження цієї проблеми передбачає надання рекомендацій щодо формування лідерських якостей майбутніх економістів у процесі університетської підготовки в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Навчальний план МДГУ ім. П.Могили, Галузь знань: 0305 – економіка та підприємництво; Напрямок підготовки: 6.030508. – Фінанси і кредит. – МОН України. – 2007.
2. Нормативні Програми дисциплін фундаментального циклу підготовки бакалаврів з економіки та підприємництва. – МОН України. – 2006.
3. Козаков В.А., Дзвінчук Д.І. Психолого-педагогічна підготовка фахівців у непедагогічних університетах: методологія та практика. – К.: “НІЧЛАВА”, 2003. – 138с.
4. Козаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент. – К.: КНЕУ, 2003. – 828с.
5. Менегетти Антонио. Психологія лідера. – М.: ННБФ “Онтопсихологія”, 2001. – 202с.
6. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджменту. – М.: Дело, 1998. – 702с.
7. Gregor M Leadership and motivation // London: 2004.

УДК 378

Н.М. Бистрянцева

МЕТОДИКА РОБОТИ СТУДЕНТА-ХОРЕОГРАФА З МУЗИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ ПІД ЧАС ПОСТАНОВОК КОНЦЕРТНИХ НОМЕРІВ

У цій статті розглянуто методи роботи хореографа з музичним матеріалом у процесі створення концертного номера. Приділяється увага основному методу – методу “активного слухання”.

The article studies the methods of work of choreography students with accompaniment during staging choreography performances. It concentrates on the basic method of “active listening”.

Постановка проблеми. Створення нового хореографічного твору – важкий, багатоступеневий процес, в якому беруть участь представники різних творчих професій, а саме: хореограф-постановник, хореограф-репетитор, композитор, концертмейстер, драматург, костюмер та виконавці. Серед учасників творчого процесу головними є хореограф-постановник та композитор. У результаті їх плідної взаємодії на основі певної ідеї хореографа-постановника народжуються сюжет та музична основа майбутнього твору.

На жаль, у наш час молоді постановники, що отримують професійну хореографічну освіту, не мають можливості працювати з композитором, а іноді, навіть, з концертмейстером. Сьогоднішнє покоління хореографів працює вже з готовим музичним матеріалом, який завдяки їх талантові, а іноді і навпаки, може інтерпретуватися по-різному. Нові сучасні технічні засоби, особливо використання комп’ютерних технологій, дають необмежені можливості балетмейстерам для музичного оформлення будь-якого хореографічного твору. Якість цієї музики буде залежати від ґрунтовної музичної підготовки студента-хореографа і,